

Po czym poznać, że mamy do czynienia z fałszywymi informacjami, tzw. fake news

Fake news i dezinformacja, czyli celowe manipulowanie informacjami, aby wprowadzać w błąd, to coraz częściej obserwowane zjawiska na całym świecie. Media społecznościowe i stosowane przez nie narzędzia personalizacji ułatwiły rozpowszechnianie nieprawdziwych historii. Media te często wykorzystują emocje, aby przyciągnąć uwagę odbiorców i generować kliknięcia, kierując się pobudkami o charakterze ekonomicznym lub ideologicznym. Nawet młodzi ludzie sprawnie poruszający się w świecie cyfrowym mają trudności z identyfikacją zmanipulowanych wiadomości. Szczególnie uderzające jest to, że sześć na dziesięć wiadomości udostępnianych w mediach społecznościowych nie zostało najpierw przeczytanych przez użytkownika, które je udostępnił. Około 85% Europejczyków postrzega fake news jako problem w swoim kraju, a 83% uważa je za zagrożenie dla demokracji w ogóle. Poniższy kompas zawiera wskazówki, które pomogą ci nawigować po morzu informacji, a także przedzierać się przez fale kłamstw i wystrzegać się dezinformacji.

8. PRZYŁĄCZ SIĘ DO POGROMCÓW MITÓW⁽²⁾

Poznaj wszystkie najnowsze triki i formy narracji wykorzystywane przez dezinformatorów. Zgłaszaj nieprawdziwe historie. Informuj o nich znajomych.

7. SPRAWDŹ WŁASNE NASTAWIENIE

Czasami dane doniesienie jest po prostu zbyt ciekawe lub zabawne, aby mogło być prawdziwe. Weź głęboki oddech, zajrzyj do wiarygodnych źródeł i nie daj się zwariować.

6. POMYŚL ZANIM UDOSTĘPNISZ

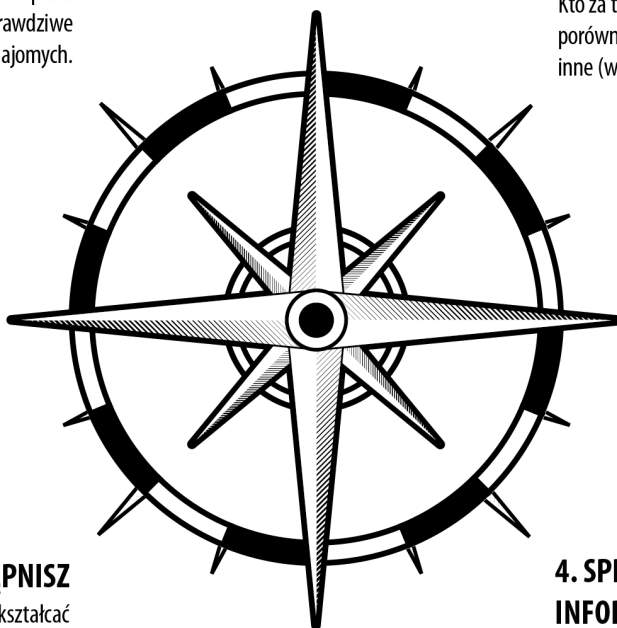
Dana relacja może zniekształcać aktualne lub dawne wydarzenia, może mieć również charakter satyryczny. Nagłówek mógł zostać zaprojektowany w celu wywołania silnych emocji. Jeżeli dane wydarzenie jest prawdziwe, będą o nim donosić wiarygodne źródła.

1. SPRAWDŹ TREŚĆ

Czy fakty i liczby są prawdziwe? Czy artykuł jest stroniczy? Wiarygodne źródło przedstawia jednostronne opinie tam, gdzie powinny się znaleźć, czyli w kolumnach opiniotwórczych, nie zaś w artykułach informacyjnych.

2. SPRAWDŹ ŹRÓDŁO

Czy je znasz? Czy adres URL wygląda podejrzanie? Zajrzyj do sekcji „O nas”. Kto za tym stoi? Kto za to płaci? Sprawdź dla porównania, o czym donoszą inne (wiarygodne) źródła.

3. SPRAWDŹ AUTORA

Czy ta osoba w ogóle istnieje? Szanowany dziennikarz zawsze ma udokumentowaną historię swoich dokonań. Jeżeli autor zmyślił swe imię i nazwisko (lub ich nie podaje), prawdopodobne jest, że reszta też jest fałszywa.

4. SPRAWDŹ POCHODZENIE INFORMACJI

Czy autor korzysta z wiarygodnych źródeł informacji (na przykład ugruntowane i szanowane agencje informacyjne)? Czy cytowani eksperci są prawdziwymi specjalistami? Jeśli źródła doniesienia są anonimowe (lub nie podano ich wcale), doniesienie może być fałszywe.

5. SPRAWDŹ ZDJĘCIA

Zdjęcia mają silny wydzwięk i łatwo nimi manipulować. Wyszukując dane zdjęcie można sprawdzić, czy zostało wykorzystane wcześniej w innym kontekście. Wtyczka InVID⁽¹⁾ może pomóc w wykrywaniu manipulacji zdjęciami lub plikami filmowymi.

1) Pobierz wtyczkę z [projektu InVID](#).

2) Śledź na przykład [@EUvsDisinfo/@EUvsDisinfo](#), [@DFRLab/@DFRLab](#) lub [@StopFakingNews/@stopfakeukraine](#)

Niniejszy dokument stanowi uaktualnioną wersję notatki z cyklu „W skrócie” opublikowanej w marcu 2017 r.

